

NAG HAMMADI LİTERATÜRÜ VE "ADEM'İN VAHYİ"

Yrd.Doç.Dr. Şinasi GÜNDÜZ

1. Nag Hammadi Literatürü

Nag Hammadi, Yukarı Mısır bölgesinde modern Asyut şehrinin güneyinde ve Nil nehri kıyısında yer alan bir kasabanın ismidir. 20. yüzyılın ilk yarısına kadar bilimsel çalışmalar açısından fazla bir önem arzetmeyen Nag Hammadi, yüzyılın ikinci yarısından itibaren başta Dinler Tarihcileri olmak üzere pek çok değişik alandaki bilim adamlarının çalışmalarında sıkça kullandıkları bir terim oldu. Şüphesiz ki Nag Hammadi bu şöhretini 1945'te o yörede tesadüfen bulunan ve kültür dünyasında geniş yankılar uyandıran yazılı bir koleksiyona borçludur.

Aralık 1945'te Nag Hammadi'ye yaklaşık 10 km uzaklıktaki el-Kasr köyünde çiftçilik yapan Halife ve Muhammed Ali adlı iki kardeş tarlalarına atmak üzere nitratlı toprak getirmek amacıyla Cebel et-Târif'e (Târif Dağı) giderler¹. Cebel et-Târif eteklerinde yer alan Hamra Dom'un muhtemelen kuzeybatısındaki bölgede bulunan bir mağarada toprağı kazarken toprağa gömülü vaziyette olan bir küp bulurlar. Define buldukları sevinciyle küpü kıran kardeşler küpün içerisinde papirüs sayfaları yazılı bir çok kitap bulurlar. Kardeşlerden Muhammed Ali kitapları bir şeye sararak alır ve evine götürür. Muhammed Ali daha sonra kitaplardan bir kısmını incelemesi için Nag Hammadi'deki bir Kıptî rahibe verir. Ancak rahibin kayınbiraderi bunları Kahire'ye götürür ve satar. Neticede bunlar Kahire'deki Kıptî Müzesine ulaşır. Bu arada kitapların büyük bir kısmı Muhammed Ali'nin el-Kasr'daki evindedir. Muhammed Ali'nin ölümü sonrası karısı evdeki bu metinlerden bir kısmını ateş yakmak için kullanır; bazı sayfalar ise yırtılır veya çeşitli yollarla kaybedilir. Evde kalan son kitaplar ise birkaç Mısır Lirasına komşulara satılır. Bu kitaplar daha sonra çeşitli araçlar vasıtasıyla Mısır'da faaliyet

1. Bkn. Harita

gösteren çeşitli yabancı antika eser kaçakçılarının eline geçer. Kaçakçılar bu kitapları çeşitli yollarla Batı'ya kaçırarak satarlar (örneğin Nag Hammadi literatürünün 1. cildini oluşturan fragmentler Zürih'teki Jung Enstitüsüne satılır). Daha sonraki yıllarda Kahire Kıptî Müzesi Batı'ya kaçırılan Nag Hammadi Literatürüne ait bu kitapları, bunları elinde bulunduran kuruluşlara yüklü bir para ödemek koşuluyla geri getirerek, Nag Hammadi metinlerinden elde kalan parçaları bir merkezde toplamayı başarır².

Bu kitaplar bilim adamlarının büyük çoğunluğunca bulunduğu yöreye en yakın kasaba olan Nag Hammadi'nin ismine atfen "Nag Hammadi Literatürü" olarak adlandırıldı. Ancak bir grup Batılı bilim adamı ise bu kitapları, el-Kasr ve es-Seyyid köylerinin bulunduğu yöreye verilen eski bir isim olan Chenoboskion ismine atıfta bulunarak "Chenoboskion Literatürü" şeklinde isimlendirdi. Fakat bu isim fazla tercih edilmedi. Günümüzde bu metinler üzerinde çalışma yapan hemen her bilim adamı bu metinleri Nag Hammadi Literatürü olarak isimlendirmektedir³.

Şu an elimizdeki Nag Hammadi metinleri 13 ciltlik bir literatürden ibarettir. Papirüs sayfalara yazılı durumda olan bu literatürün 11 ciltlik bölümü deri ile kaplanmış durumdadır. Kaplı durumda olmayan ve fragmentler halinde bulunan 12. ciltin ise, literatür ilk keşfedildiğinde tamam durumunda olduğu, ancak sonradan elden ele dolaşırken bazı kısımlarının yok edildiği tahmin edilmektedir⁴. 13. cilt ise sadece birkaç sayfadan ibarettir. Bu kitapları oluşturan papirüs sayfaların bir kısmı oldukça iyi muhafaza edilmiş ve mükemmel durumda iken, diğer bir kısmı çok kötü vaziyettedir. Sayfalarda bazan oldukça büyük tahribata (kopma, yırtılma, çürüme veya güvelenme gibi) rastlanmakta, bu da ilgili metinlerin yeterince anlaşılıp okunmasına engel teşkil etmektedir.

Tamamı 1150 sayfa civarında olan Nag Hammadi Literatürü 52 müstakil kitapçıktan oluşur⁵. 10. cilt haricinde bu literatürü oluşturan diğer

2. Bkn. Robinson, J.M., "Introduction", in *The Nag Hammadi Library in English*, ed. J.M. Robinson, E.J. Brill (1988), ss. 22vd; Rudolph, K., *Gnosis, the Nature and History of an Ancient Religion*, trs P.W. Coxon, K.H. Kuhn, R. McL. Wilson (ed.), Edinburgh (1983), ss. 35-38.

3. Bkn. Rudolph, K., age., s.42

4. Bkn. Foerster, W., *Gnosis, A Selection of Gnostic Texts, c.II. Coptic and Mandaean Sources*, tr. ed. by R. McL. Wilson, Oxford (1974), s.3.

5. Bazı araştırmacılar bu sayıyı 51 veya 53 şeklinde verirler (Bkn. Foerster, W., age., s. 4; Rudolph, K., age., s.44; Robinson, J.M., age., s.10). Bu ihtilaf herhangi bir başlık taşımayan dağınık sayfalar halinde olan bazı fragmentleri sınıflama zorluğundan kaynaklanmaktadır.

12 ciltin her birinde birden fazla kitapçık yer alır. Bu 52 kitapçıktan bazıları birbirinin kopyası veya birdiğer varyasyonunu durumundadır. Böylelikle 4 metnin iki nüshası, bir metnin ise üç nüshası bulunmaktadır. Dolayısıyla Nag Hammadi Literatürü bize 46 orijinal metin sunmaktadır. Bu 46 metinden sadece birkaç tanesinin değişik nüshaları Nag Hammadi Literatürünün keşfi öncesi elimizde mevcuttu. Nag Hammadi Literatüründe üç nüshası mevcut olan John'un Gizli Kitabı (The Apocryphon of John) ile 3. ciltin 4. kitabını oluşturan İsa Mesih'in Hikmeti (The Wisdom (Sophia) of Jesus Christ) adlı metnin Nag Hammadi'den başka Berlin Gnostik Papirüs Metinlerinde de değişik nüshaları bulunmaktadır. Bu metinlerin de yazılı olduğu dil Nag Hammadi'deki gibi Kıpticedir⁶. Ayrıca Nag Hammadi Literatürü 6. ciltte yer alan 7. kitap Şükran Duası (The Prayer of Thanksgiving) ve 8. kitap Asclepius daha önceden elimizde Latince tercümesiyle mevcut olan Hermetik literatür Asclepius'un çeşitli bölümlerinin değişik varyasyonlarıdır. Şükran Duası'nın Yunanca Hermetik literatür Papyrus Mimauf'ta da bir diğery varyasyonu bulunmaktadır⁷. Son olarak Nag Hammadi Literatürünün 12. ciltinin 1. kitabı olan Sextus'un Hükümleri (The Sentences of Sextus)'nin bu Kıptiçe nüshadan başka Latince, Süryanca, Ermenice, Gürcüce ve Yunanca çeşitli değişik nüshaları da mevcuttur⁸. Nag Hammadi Literatürü dışında diğery kaynaklarda da nüshaları mevcut olan bu 5 kitapçık bir tarafa bırakılırsa Nag Hammadi'deki diğery 41 metin başka hiçbir kaynaktan nüshalarına rastlanmayan orijinal metinler durumundadır.

Bununla birlikte Nag Hammadi Literatüründeki Filip İncili ve Gerçeklik İncili gibi bazı kitaplara MS 2. yüzyıldan itibaren, heretik Hıristiyan ekollerine karşı reddiyeler yazan Irenaeus gibi Kilise babalarının eserlerinde bazı atıflarda bulunmaktadır⁹. Ancak Nag Hammadi metinlerinin keşfine kadar, Kilise Babalarının çoğu zaman sadece ismen atıfta

6. Bkn. Giversen, S., *Apocryphon Johannis*, Copenhagen (1963), s. 17; Robinson, J.M., *The Nag Hammadi Library in English*, s. xiv. Berlin Gnostik Papirüs metinleri ayrıca 2 orijinal Gnostik metni de (The Gospel of Mary ve The Act of Peter) ihtiva etmektedir. Nag Hammadi dışındaki diğery Kıptiçe literatür için bkn. Yamauchi, E.M., *Gnostic Ethics and Mandaean Origins*, Cambridge (1970), ss.11-13.

7. Bkn. Brashler, J. (and others), "The Prayers of Thanksgiving" and "Asclepius", in *The Nag Hammadi Library in English*, ss. 328, 330.

8. Bkn. Wisse, F., "The Sentences of Sextus", in *The Nag Hammadi Library in English*, s.503.

9. Örneğin The Gospel of Truth 2. yüzyıl Kilise Babası Irenaeus tarafından heretik Valentinian ekolüne ait bir kitap olarak bahsedilmektedir. Krş. Attridge, H.W., G.W. MacRae, "The Gospel of Truth", in *The Nag Hammadi Library in English*, s. 38.

bulunulan bu kaynaklara ulaşma imkanı yoktu. Nag Hammadi Literatüründe bu kaynaklarla ilgili nüshaların mevcut olması, bilim dünyasına bu metinlerle Kilise Babalarının reddetmek amacıyla bu metinlerden yaptıkları bazı alıntılarını karşılaştırılması imkanını da sağladı.

Editörler ve çevirmenler tarafından Nag Hammadi Literatürüne ait metinlerin tamamına birer başlık verilmiş olmasına rağmen, gerçekte bu metinlerden 15 tanesinin başlığı yoktur. Bunlardan 5'inin sayfalarında herhangi bir eksik olmamasına rağmen bir başlığa rastlanmamaktadır. Diğer metinlerin ise başlangıç veya son bölümleri kayıp olduğundan bunların başlıkları bilinmemektedir¹⁰.

Nag Hammadi metinleri üzerinde linguistik açıdan yapılan araştırmalar sonucu bu metinlerin tamamının Yunancadan Kıpticeye çevrilmiş olduğu anlaşılmıştır¹¹. Bazı metinlerin tercümeleri çok iyi şekilde yapılırken, bazı metinler ise oldukça bozuk bir şekilde tercüme edilmiştir. Bu da tercümeleri yapanların bazı metinleri anlamakta veya çevirirken ifade etmekte zorluk çektiklerini göstermektedir. Bu metinleri yazarlar, bunlara sahip olanlar veya toprağa gömenler hakkında hiçbir malumat yoktur. 13 ciltlik bu literatürün yazarları (veya bunları kopya edenler) bilim adamlarınca ancak metinlerdeki yazı farklılıklarından tanınmaya çalışılmaktadır¹².

Nag Hammadi Literatürünü oluşturan çeşitli metinlerde MS 4. yüzyıla bazı atıflarda bulunmaktadır. Bu da araştırmacıları bu metinlerin yaklaşık olarak 4. yüzyılın ortalarında kopya edildiği ve MS 400 yılları civarında toprağa gömüldüğü düşüncesine sevk etmektedir¹³. Ancak her halukarda bu metinlerin çok daha önceleri Yunancadan Kıpticeye çevrilmiş olduğu açıktır. Zira daha önce de belirttiğimiz gibi bu metinlerden bazıları MS 2. yüzyıldan itibaren bazı Kilise Babalarının da zikredilmektedir. Ayrıca bu kitapların bir kısmının Hıristiyanlıkla ilgili hiçbir unsur ihtiva etmemesi ve Hıristiyanlık öncesi bir Gnostisizm anlayışını yansıtması J.M. Robinson ve K. Rudolph gibi bazı bilim adamlarını ilgili metinlerin Hıristiyanlık öncesi dönemlere ait olabileceği düşüncesine sevk etmiştir¹⁴.

Her ne kadar Nag Hammadi Literatürü, J.M. Robinson'un da vur-

10. Bkn. Foerster, W., age., s.6.

11. Bkn. Robinson, J.M., "Introduction", in *The Nag Hammadi Library in English*, s.2.

12. Bkn. aynı eser, s. 15; Foerster, W., age., s.5.

13. Bkn. Rudolph, K., age., ss.42-43; Yamauchi, E.M., *Pre-Christian Gnosticism, A Survey of Proposed Evidences*, London (1973), ss. 101-102.

14. Bkn. Yamauchi, E.M., age., ss. 108-109.

guladığı gibi¹⁵, literatür alanında yüzyılımızın en önemli keşfi olmasa da bu literatür başta Gnostisizm olmak üzere pek çok sahada yapılan araştırmalara yeni bir boyut kazandırdı. Nag Hammadi Literatürünün bulunuşu öncesi Gnostisizmle ilgili bilgilerimiz, Sâbiî ve Mani kaynakları ile Hermetisizm ve Yahudiliğe ait bazı metinler bir tarafa bırakılırsa, genellikle MS 2. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan Hıristiyan Kilise Babalarının ifadelerine dayanıyordu. Kilise Babaları Gnostisizmi Hıristiyanlık içerisinde filizlenip ortaya çıkmış olan bir heretik akım; dolayısıyla Kilise tarihi içinde değerlendirilmesi gereken bir ekol olarak görüyorlardı¹⁶. Nag Hammadi metinleriyle birlikte Gnostisizmle ilgili tarihî yönden oldukça erken devirlere kadar uzanan bazı orijinal ilk elden metinlere ulaşılmış oldu. Hatta bazı Kilise Babalarının reddetmek amacıyla zaman zaman atıflarda bulunduğu metinlerin asılları da böylelikle elde edilmiş oldu ve Kilise Babalarına ait ifadelerin sağlamlasının yapılabilmesi imkanı doğdu.

Öte yandan Nag Hammadi metinlerinden bazılarının Hıristiyanlıkla ilgili herhangi bir unsur taşıyor olması, Gnostisizmle Hıristiyanlığın ilişkisi problemine dayalı olan eski tartışmalara yeni bir hız da getirdi. Gnostisizmin Hıristiyanlık öncesi dönemlerde var olduğunu ve Hıristiyanlıktaki "Redeemed Redeemer figürü" gibi Gnostik unsurların Hıristiyanlık öncesi Gnostik geleneklerin etkisiyle Hıristiyanlığa girdiğini savunan K. Rudolph, A. Böhlig ve J.M. Robinson gibi bazı araştırmacılar, Hıristiyanlıkla doğrudan ilgili hiç bir unsur taşımayan bu metinlerin Hıristiyanlık öncesi Gnostisizm fikrini açıkça desteklediğini savundular¹⁷. Buna karşın Gnostisizmin Hıristiyanlık içerisinde gelişen bir akım olduğu görüşünü savunan E.M. Yamauchi gibi bilim adamları ise, Nag Hammadi'deki bu metinleri, özellikle metinlerin tarihî açıdan Hıristiyanlık öncesi döneme ait olduklarını gösteren açık bir delil olmamasını ön plana çıkararak, Yeni Ahit Gnostisizmi doğrultusunda açıklamaya çalıştılar¹⁸.

Nag Hammadi Literatürünü oluşturan metinler çeşitli sınıflamalara tabi tutulabilir. Zira bu metinler genelde Gnostik kültüre dayalı bir temele sahip olsa da kendi aralarında tam bir homojen yapı oluşturmazlar. Çok az

15. Krş. Robinson, J.M., "Gnostisizm and the New Testament", in *Gnosis*, ed. B. Aland, Göttingen (1978), s. 142.

16. Bkn. Jonas, H., *The Gnostic Religion*, Beacon Hill (1958), ss. 32-33.

17. Bkn. Yamauchi, E.M., age., ss. 102vd; Robinson, J.M., H. Koester, *Trajectories through Early Christianity*, Philadelphia (1971), s. 263.

18. Krş. Yamauchi, E.M., age., ss. 103-116.

da olsa bazı metinler doğrudan Gnostisizmle ilgili değildir. Dolayısıyla Nag Hammadi metinleri iki ana grupta toplanabilir: (i) Gnostik metinler ve (ii) tam bir Gnostik karakter taşımayan metinler. Gnostik olmayan metinler arasında 6. ciltin 5. kitabını oluşturan Plato'nun *Rebuplic*'inden bölümler (Plato, *Republic* 588a-589b), 12. ciltin 1. kitabı olan *Sextus'un Hükümleri* (The Sentences of Sextus) ve 7. ciltin 4. kitabı olan *Silvanus'un Öğretileri* (The Teachings of Silvanus) gibi felsefi yazılar veya hikmet öğretileri sayılabilir¹⁹. Gnostik metinler de kendi aralarında çeşitli gruplara ayrılabilir: (i) Hıristiyanlıkla ilgili olmayan Gnostik metinler. 5. ciltin 5. kitabı olan *Adem'in Vahyi* (The Apocalypse of Adam), 3. cilt 3. kitap ve 5. cilt 1. kitapta yer alan *Eugnostos'un Mektubu* (The Epistle of Eugnostus) ve 7. ciltin 1. kitabı olan *Shem'in Açıklaması* (Paraphrase of Shem) araştırmacılar tarafından genellikle bu grup içerisinde değerlendirilir²⁰. Bu tür metinlerde doğrudan Hıristiyanlıkla ilişkili olan kavram ve figürler veya Hıristiyanlıktan herhangi bir etkileşim söz konusu değildir. Bazı bilim adamları 8. ciltin 1. kitabı olan *Zostrianos*, 11. ciltin 3. kitabı *Allogenes*, 10. ciltin tamamını oluşturan *Marsanes*, 9. ciltin 2. kitabı *Norea'nın Düşüncesi* (Thought of Norea) ve 7. ciltin 5. kitabı *Şit'in Üç Anıtı* (Three Steles of Seth)'ni da bu gruba dahil ederler²¹. (ii) Hıristiyan Gnostik metinler. Bunlar Hıristiyanlıkla doğrudan ilişkili olan unsur ve kavramları içeren metinlerdir. Bu metinler de iki kategoride düşünülebilir: a) Orijinalitede Hıristiyanlık dışı Gnostik bir karakter taşıırken sonradan yapılan ilavelerle Hıristiyanlıkla ilişkili bir hüviyet kazanan metinler. 3. ciltin 4. kitabı *İsa Mesih'in Hikmeti* (Wisdom of Jesus Christ) ve Nag Hammadi'de 3 nüshası bulunan *John'un Gizli Kitabı* (Apocryphon of John) gibi kitaplar bu gruba örnek olarak verilebilir. Bu tür metinlerde bazı Gnostik figürler Hıristiyanlıktaki figürlerle birleştirilerek yorumlanmıştır. Örneğin; bu metinlerde Gnostik redeemer figürü İsa ile özdeşleştirilmiştir. b) Kompoze edildikleri dönemde Hıristiyan materyali metnin temelini oluşturanlar. 2. cilt 3. kitap *Filip İncili* (The Gospel of Philip) ve 2 ayrı nüshası bulunan *Gerçeklik İncili* (The Gospel of Truth) gibi metinler bu gruba dahildir. Bu gruptaki metinlerde Hıristiyanlıkla ilgili olan temel unsurlara Gnostik bir yaklaşım sergilenmektedir²². (iii) Hermetik metinler. 6. ciltin 8. kitabı *Asclepius* ve 6. kitabı *Sekizinci ve Do-*

19. Bkn. MacRae, G.W., "Nag Hammadi and the New Testament", in *Gnosis, Festschrift für Hans Jonas*, ed. B. Aland, Göttingen (1978), s. 151.

20. Bkn. Foerster, W., age, s.8.

21. Krş. MacRae, G.W., age., s.152; Robinson, J.M., "Introduction", in *The Nag Hammadi Library in English*, s.8.

22. Bkn. Foerster, W. age., s.8.

kuzuncu Üzerine Konuşmalar (Discourse of the Eighth and Ninth) Hermetik metinler arasında sayılabilir.

2. Nag Hammadi Literatürünü Oluşturan Kitaplar²³

Cilt 1: The Jung Codex olarak da bilinir. Toplam 138 sayfa olan 1. cilt dört kitaptan oluşmaktadır. Ayrıca başlangıcında bir duanın yer aldığı 2 ayrı sayfa daha bulunmaktadır.

1. Havari Pavlos'un Duası (The Prayer of the Apostle Paul): Başlangıçtaki iki ayrı sayfada yer almaktadır. Büyük ihtimalle bu cilti kopya eden kişi tarafından başa ilave edildiği sanılmaktadır. Duanın sonunda yer alan metnin başlığı Yunancadır ve bu da duanın tümünün orijinal nüshasının Yunanca olduğuna işaret etmektedir.
2. Yakub'un Apokrif Bir Mektubu (An Apocryphal Letter of James): 1. ciltin 1-16. sayfalarında yer alan bu metin Hz. İsa'nın kardeşi Yakub tarafından yazılan bir mektup olarak kabul edilir.
3. Gerçeklik İncili (The Gospel of Truth): 1. ciltin 16-43. sayfaları arasında yer alır. Metnin herhangi bir başlığı olmamakla birlikte, başlangıçta yer alan "Gerçeklik İncili" ifadesi bilim adamlarınca metne başlık olarak kabul edilmiştir. Bu İncil'in 2. yüzyıl Kilise Babası Irenaeus'un eserinde bahsettiği Gnostik Valentinian ekolüne ait "Gerçeklik İncili" ile aynı eser olduğu genellikle kabul edilmektedir. Gerçeklik İncili'nin bir diğer nüshası ise Nag Hammadi Literatürünün 12. cilti içerisinde yer alır.
4. Yeniden Doğuşla İlgili Kitap (The Treatise on the Resurrection): 43-50. sayfalarda yer alan bu kitap aynı zamanda Rheginos'a Mektup olarak da adlandırılır. Muhtemelen 2. yüzyılda derlendiği tahmin edilen bu eser ölümden sonra tekrar diriliş inancına ortadoks Hristiyan öğretisinin dışında olan bir yorum getirir.
5. Üç Tabiatla İlgili Kitap (Treatise on the Three Natures veya Tripartite Tractate): 1. ciltin 51-138. sayfalarında yer alan bu metin bu ciltin son kitabıdır. Herhangi bir başlık taşımamakla birlikte, bu metin yazı de-

23. Aşağıda bir liste halinde sıralayacağımız Nag Hammadi Literatürüne ait kitaplarla ilgili yaptığımız kısa açıklamalarda, J.M. Robinson (ed.), *The Nag Hammadi Library in English* ve W. Foerster (ed.), *Gnosis, A Selection of Gnostic Texts, II. Coptic and Mandaean Sources* adlı eserlerde, bu metinleri İngilizceye çeviren muhtelif yazarların çevirilerin başında yaptıkları girişler kaynak alınmıştır. Dipnot tekrarlarının yapılmaması amacıyla bu kısımda zorunlu olmadıkça bu kaynaklar dipnot olarak gösterilmemiştir. Bu metinlerle ilgili genel bir değerlendirme için ayrıca bkn. Rudolph, K., age., ss.43-48.

korasyonu açısından üç parçaya ayrıldığından ve aynı zamanda üç ana konu ile (semâvî dünya, yaratılış ve insan) ilgili olduğundan bu başlıkla anılmaktadır.

Cilt 2: Toplam 145 sayfa olan bu ciltte 7 kitapçık bulunmaktadır.

1. **John'un Gizli Kitabı (The Apocryphon of John veya The Secret Book of John):** Bu ciltin 1-32. sayfaları arasında yer alan bu metin MS 185 civarında yazan Irenaeus tarafından da bilinmekteydi. Bu kitap kötülüğün kaynağı ve kötü alemde samâvî aleme nasıl yükselinebileceği sorununa cevap arayan önemli bir Gnostik eserdir. **John'un Gizli Kitabı'nın** ayrıca Nag Hammadi Literatürü 3. cilt 1. kitapta ve 4. cilt 1. kitapta iki ayrı nüshası daha bulunmaktadır. Nag Hammadi Literatüründeki bu nüshalardan başka Berlin Gnostik Papirüs metinleri arasında bir diğer varyasyonu daha mevcuttur.
2. **Tomas İncili (The Gospel of Thomas):** 2. ciltin 32-51. sayfalarında yer alır. İsa'nın geleneksel sözlerini ihtiva eden bir kitaptır. Yunancadan Kiptçeye çevrilmiştir. Orijinal Yunanca metninin bazı fragmentleri de günümüze kadar gelmiştir. **Tomas İncili**, Nag Hammadi metinleri ve bu İncille ilgili kısa bir girişle birlikte Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu tarafından dilimize kazandırılmıştır²⁴.
3. **Filip İncili (The Gospel of Philip):** 51-86. sayfalar arasında yer alır. Sakramentlerin anlamı, değeri ve ölümden sonraki hayat gibi temel konularda eğitici ifadeleri ihtiva eden bu metnin, muhtemelen 2. veya 3. yüzyılda kaleme alınmış olabileceği sanılmaktadır. Bu İncil bir önceki **Tomas İncili'nin** aksine Hz. İsa'nın söz ve hareketleriyle ilgili ifadelere çok az yer vermektedir. Bu eser de Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu tarafından Türkçeye kazandırılmıştır²⁵.
4. **Archonların Tabiatı (The Nature of the Archons veya The Hypostasis of the Archons):** 2. cilt 86-97. sayfalar arası yer alan bu metin, dünya ve insanın menşei ile ilgili bir vahiy olarak tasavvur edilir. Bu metinde Hıristiyanlıkla ilgili bazı açık unsurlara rastlanmakla birlikte, Yahudilik ve Hellenistik senkretizmle ilgili birtakım hususlar da dikkat çekmektedir. Metnin muhtemelen MS. 3. yüzyılda kompoze edildiği düşünülmektedir.

24. Bkn. Sarıkçıoğlu E., "Tomas İncili", *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4, 1990, ss.13-25.

25. Bkn. Aynı yazar, "Filip İncili", *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6, 1992, ss. 1-20.

5. **Dünyanın Menşei Üzerinde (On the Origin of the World):** Metni çok iyi muhafaza edilmiş olan bu kitapçık 2. ciltin 97-127. sayfalarında yer alır. Ayrıca bu dökümanın ilk 10 satırının bir diğer nüshası Nag Hammadi Literatürünün 13. ciltinin 2. metnini de oluşturur. Kozmogoni, antropogoni ve eskatoloji ile ilgili Gnostik düşünceyi yansıtan bu metin herhangi bir başlık taşımamaktadır. Ancak metnin genel muhtevasına uygun olarak ona bu başlık verilmiştir. Yunancadan Kıpticeye çevrilmiş olduğu tahmin edilen bu metnin muhtemelen MS. 4. yüzyılın başlarında kompoze edildiği sanılmaktadır.
6. **Ruh Üzerine Açıklama (The Exegesis on the Soul):** 2. ciltin 127-137. sayfalarında yer alan 10 sayfalık bir metindir. Ruhun maddî aleme düşüşü ve tekrar ilâhî aleme yükselişiyle ilgili Gnostik mitolojiyi konu alan önemli bir kitapçıktır. Metne göre tertemiz bir bakire olarak tasavvur edilen ruh, düşüşünden önce yüce varlıkla (babasıyla) birliktedir. Ancak dünyaya yani bedene düştükten sonra yabancı güçlerce kirletilir ve bir hapishane hayatı yaşamaya başlar. Onun kurtuluş için yalvarmalarına cevap olarak yüce varlık ona ilâhî kurtarıcıyı (Redeemer) gönderir ve böylelikle onun tekrar asıl vatanına dönmesini sağlar. Gnostisizmin ruh tasavvuru ile ilgili çok önemli bir metin olan bu kitapçığın muhtemelen MS 3. yüzyılda derlendiği düşünülmektedir.
7. **Mücadelece Tomas'ın Kitabı (The Book of Thomas the Contender):** 138-145. sayfalar arasında yer alan bu kitap 2. ciltin 7. ve son kitabıdır. Bu metin, İsa'nın ikiz kardeşi olarak anılan Yudas Tomas'a (Judas Thomas) İsa tarafından anlatılan bir gizli öğreti mahiyetindedir. Metne göre İsa bu gizli öğretiyi Tomas'a onunla yaptığı bir diyalogu esnasında nakleder ve İsa ile Tomas arasındaki bu diyalog, o sırada onlarla birlikte bulunan Mathaias tarafından kaleme alınır. Nag Hammadi Literatüründe Tomas İncili gibi Tomas'a atfedilen bir diğer kitap olan Tomas'ın Kitabı'nın muhtemelen MS. 3. yüzyılın ilk yarısında derlendiği ve elimizde bulunan Kıptice nüshanın Yunanca aslından çevrilmiş olduğu tahmin edilmektedir.

Cilt 3: Toplam 149 sayfa olan bu ciltte 5 kitap bulunmaktadır.

1. İkinci cilt 1. kitapta ve 4. cilt 1. kitapta nüshaları olan **John'un Gizli Kitabı'nın** bir diğer nüshasıdır. 1-49. sayfalarda yer alır.
2. **Mısırlılar İncili (The Gospel of the Egyptians):** Aynı zamanda "Yüce Görünmez Ruhun Kutsal Kitabı" olarak da adlandırılan bu metin 3. ciltin 40-69. sayfalarında yer alır. Ancak 45, 46, 47 ve 48. sayfalar kayıptır. Bu-

nunla birlikte Mısırlılar İncili'nin bir diğer (ve tam) nüshası Nag Hammadi Literatürü 4. cilt 2. kitabında yer alır ve 3. ciltte kayıp olan sayfaları bu nüshada bulmak mümkündür. Mısırlılar İncili'nin Kilise Babalarının eserlerinde bahsettikleri apokrif incil "Mısırlılar İncili" ile aynı kitap olmadığı ileri sürülmektedir. Nag Hammadi'deki Mısırlılar İncili Gnostik kurtuluş öğretisi ile ilgili bir metindir. Metin genelde, bütün gnostiklerin atası olarak kabul ettiği Şit'in hayatı ile ilgilidir. Metinde Şit'in tarih öncesi mitolojik varlığı, onun neslinin menşei ve ilâhî güçlerce korunuşu, Şit'in dünyaya gelişi ve başta vaftiz olmak üzere çeşitli yollarla insanlığı kurtarma faaliyeti ele alınır.

3. **Eugnostos**: 3. ciltin 70-90. sayfaları arasında yer alır. Ayrıca 5. ciltte de bir diğer nüshası bulunmaktadır. Eugnostos dînî felsefî konular içerikli bir mektup şeklindedir. Tecrübî dünyanın ötesinde yer alan görünmez alem ve bu alemdeki varlıklarla ilgili öğretilerin yer aldığı bir metindir. Eugnostos doğrudan Hıristiyanlıkla ilişkili herhangi bir unsur taşımamakla birlikte, bu ciltte yer alan, Hıristiyanlıkla ilişkili bir sonraki metnin (İsa Mesih'in Hikmeti) yazılmasına kaynak teşkil etmiştir. Metinde yer alan bazı ifadelerden hareketle metnin MS 1. yüzyılda yazıldığı tahmin edilmektedir.
4. **İsa Mesih'in Hikmeti (The Wisdom (Sophia) of Jesus Christ)**: 90-119. sayfalarda yer alan bu metin hemen hemen Eugnostos'un Hıristiyanlaştırılmış halidir. Ayrıca Berlin Gnostik Papirüs metinleri arasında bir diğer nüshası daha mevcuttur. Muhtemelen MS 2. yüzyılda Eunostos'u okuyan bir Hıristiyan yazar tarafından derlendiği sanılmaktadır. Bu metin Hıristiyanlık dışındaki bir kaynağın nasıl Hıristiyanlaştırıldığını gösteren bir örnek olması açısından son derecede önemlidir.
5. **Kurtarıcının Diyalogu (The Dialogue of the Saviour)**: 120-147. sayfalar arasında yer alan bu metin, Kurtarıcının veya Efendinin (İsa Mesih) öğrencileri Yudas, Meryem ve Matta ile karşılıklı soru-cevap türü konuşmasını ihtiva etmektedir. Oldukça kompleks bir yapıya sahip olan bu metnin muhtemelen MS 1. yüzyıl sonlarında veya 2. yüzyılda kaleme alındığı sanılmaktadır.

Cilt 4: İyi muhafaza edilmemiş durumda olan bu ciltte, diğer ciltlerde de nüshaları bulunan 2 kitap bulunmaktadır.

1. 1-49. sayfalarda John'un Gizli Kitabı'nın uzun bir varyasyonu bulunmaktadır.

2. 3. ciltin 2. kitabını oluşturan Mısırlılar İncili'nin bir diğer nüshası olup, 50-81. sayfalar arasında yer alır.

Cilt 5: Tamamı 85 sayfadan ibaret olan bu ciltte 5 kitap bulunmaktadır.

1. 3. ciltin 3. kitabı olan Eugnostos'un bir diğer nüshasıdır. 1-17. sayfalar arasında yer alır.
2. **Pavlos'un Vahyi (The Apocalypse of Paul):** 17-24. sayfalarda yer alan bu metin bu ciltte yer alan 4 vahiyden ilkidir. Pavlos'un Kudüs yolunda Jericho dağında bir melekten vahiy alması ve sonra bu meleğin klavuzluğunda semâvî alemlere yükselmesini konu alan metin, Pavlos'un çeşitli semâvî alemlerde geçirdiği tecrübeler (havârî arkadaşlarını görmesi gibi) ve müşahede ettiği ruhların yargılanması ve cezalandırılması konularına Gnostik bir yorum getirmektedir²⁶. Metnin MS 2. yüzyıl veya daha önceleri kompoze edildiği tahmin edilmektedir.
3. **Yakub'un Birinci Vahyi (The First Apocalypse of James):** 24-44. sayfalarda yer alan bu metin İsa ile onun manevî kardeşi olarak nitelenen Yakub (adil Yakub) arasındaki diyalogu konu almaktadır. İnsanın alemdeki yeri, yükselişi ve benzeri konularda Yakub'un sorularına İsa'nın verdiği cevapları ihtiva eder. Metinde yer yer Yahudi-Hıristiyanlığın izlerine rastlanmaktadır.
4. **Yakub'un İkinci Vahyi (The Second Apocalypse of James):** 44-63. sayfalarda yer alır. Bu metin bir öncekinden farklı bir yapıya sahip olup Yakub'un öğretilerini ihtiva etmektedir. Metin Yahudi-Hıristiyan bir karakter taşımaktadır. Metinde Yakub'un öğretilerinin Kudüs'te Mareim adlı bir rahip tarafından dinlenerek yazıldığı ve daha sonra o rahibin bunu Yakub'un babası Theudo'da anlattığı ifade edilir.
5. **Adem'in Vahyi (The Apocalypse of Adam):** 63-85. sayfalardaki bu metin ilerde genişçe incelenecektir.

Cilt 6: Tamamı 78 sayfa olan bu ciltte 8 kitap bulunur.

1. **Peter ve Oniki Havarinin İşleri (The Acts of Peter and the Twelve**

26. Pavlos'un Vahyi İslamdaki mirac olayı ile karşılaştırılma açısından oldukça ilginç bir kitaptır. Örneğin Pavlos'un bir dağda meleklerle buluşması, ondan vahiy alması, sonra onun klavuzluğunda semâvî alemlere yükselmeye başlaması, orada diğer havârî arkadaşlarıyla görüşmesi, 4. ve 5. semada ruhların yargılanmaları ve cezalandırılmalarını müşahade etmesi, tamamen nurla kaplı olan 7. semadan sonra daha fazla yükselmemesi için uyarılması ancak onun 10. semaya kadar devam etmesi ve benzeri motifler mirac'la karşılaştırılmaya değer hususlardır.

Apostles): 1-12. sayfalarda yer alan bu metin Havarilerin İşleri ile ilgili MS 2. ve 3. yüzyıllara ait apokrif metinlerden biridir.

2. **Gökgürültüsü: Mükemmel Akıl (The Thunder: Perfect Mind):** 13-21. sayfalardaki bu metin "Ben" tarzında ("Ben ilkim ve sonum/ Ben şerefliyim ve hakîrim/ Ben fahişeyim ve kutsalım" gibi) yazılmış bir ilâhîdir. Yer yer Sâbiî kutsal metinlerinden **Ginza'nun** bazı bölümleriyle paralellikler göstermektedir²⁷.
3. **Yetkili Öğreti (Authoritative Teaching):** 22-35. sayfalar arasında yer alır. Ruhun menşei ve kaderi ile ilgili bir metindir. Maddenin kötülüğü, ruhun ilâhî menşeli oluşu ve kutsal bilginin kurtarıcılığı gibi temel Gnostik motifler işlenmektedir.
4. **Büyük Gücümüzün Düşüncesi (The Thought of Our Great Power):** 36-48. sayfalarda yer alan bu metin Gnostik kurtuluş doktrinini konu alan bir vahiydir. Metindeki bazı ifadeler metnin kompoze ediliş tarihi olarak MS 4. yüzyıla işaret etmektedir.
5. **Plato Republic 588A-589B:** 48-51. sayfalardaki bu metin Plato'nun **Republic'in** 9. kitabından bir bölümün Kıptice nüshasıdır.
6. **Sekizinci ve Dokuzuncu Üzerine Konuşmalar (The Discourse on the Eighth and Ninth):** 52-63. sayfalarda yer alan bu Hermetik döküman Baba (Hermes) ile Oğul (Tat) arasında ilâhî alem üzerine yapılan bir diyalogu konu almaktadır. MS 2. yüzyılda derlendiği tahmin edilmektedir.
7. **Şükran Duası (The Prayer of Thanksgiving):** 63-65. sayfalarda yer alır. Hermetik karakter taşıyan kısa bir duadır.
8. **Asclepius 21-29:** 65-78. sayfalar arasında yer alan bu metin "Mükemmel Öğreti" diye de adlandırılır. Hermetik literatür **Asclepius'un** bazı bölümlerinin Kıptice nüshasıdır.

Cilt 7: Toplam 127 sayfa olan bu ciltte 5 kitap bulunmaktadır.

1. **Shem'in Açıklaması (The Paraphrase of Shem):** 1-49. sayfalarda yer alır. Shem'in yüce Işık gücünün oğlu Derdekeas'dan aldığı vahyi nakletmesi tarzında olan bu metin Gnostik kozmogoni, antropogoni ve kurtuluş öğretilerini konu almaktadır. Bu arada metin tufan olayı, Sodom'un yıkılışı, vaftiz ve ilâhî kurtarıcı gibi konuları da ele almaktadır.

27. Bkn. Buckley, J.J., "Two Female Gnostik Revealers", *Hist. Rel.*, 19, 1980, ss.256-69.

2. **Yüce Şit'in İkinci Kitabı (The Second Treatise of the Great Seth):** 49-70. sayfalarda yer alan bu metin Gnostik Sethian ekolüne bağlı bir kitap olup, Şit'in inkarnasyonu olarak görülen İsa Mesih aracılığıyla kurtuluş konusunu işlemektedir.
3. **Peter'in Vahyi (Apocalypse of Peter):** 70-84. sayfalarda yer alır. Havari Peter tarafından alınan üç ilhamın İsa tarafından yorumlanışını konu edinmektedir. İsa'yı "Doketik Kurtarıcı" olarak gören Gnostik Kırstoloji ile ilgili materyale sahip olması açısından önemli bir kaynaktır. MS 3. yüzyılda yazıldığı tahmin edilmektedir.
4. **Silvanus'un Öğretileri (The Teachings of Silvanus):** 84-118. sayfalarda yer alan bu metin hikmet öğretisinin işlendiği bir kitaptır. Metnin 2. veya 3. yüzyılda kompoze edildiği tahmin edilmektedir.
5. **Şit'in Üç Anıtı (The Three Steles of Seth):** 118-127. sayfalarda yer alan ve Dositheus'un, Şit'in öğretileri ile ilgili olarak aldığı vahiy şeklinde tasavvur edilen bu metin, Sethianlara ait Gnostik bir kitaptır. Metinde Yahudilik ve Yeni Eflatunculuk akımının etkileri görülmektedir. 3 bölümden oluşan metin, genelde Şit'in ilâhî aleme yükselişi ve ilâhî varlıklar arasındaki yerini konu almaktadır.

Cilt 8: 140 sayfadan oluşan bu ciltte 2 metin bulunur.

1. **Zostrianos:** "Zostrianos'un Öğretisi" veya "Gerçekliğin Tansırı Zostrianos'un Gerçekliğiyle İlgili Öğreti" diye de isimlendirilen bu metin, 1-132. sayfalarda yer alan uzunca bir kitaptır. Metni çok bozuk durumda olan bu kitap, Zostrianos'un (Eski Yunan'da hikmet öğreticisi olarak kabul edilen Zerdüş) dünyayı ruhen terketmesi, semâvî alemlere yükselişi ve orada geçirdiği tecrübeleri konu almaktadır. Bu metinde de Yeni Eflatunculuk akımının etkileri görülmektedir.
2. **Peter'in Filip'e Mektubu (The Letter of Peter to Philip):** 132-140. sayfalar arasında yer alır. Hıristiyan Gnostik ekollerinden birine ait olan bu metin havarilerden Peter'i merkezileştirmektedir. Metinde Peter başkanlığında havarilerin İsa'dan Zeytin Dağı'nda kutsal öğretileri almaları ve bunu halka tebliğleri konu edilmektedir.

Cilt 9: 74 sayfa olan bu ciltte 3 kitap bulunur.

1. **Melchizedek:** 1-27. sayfalarda yer alan ve metni bozuk durumda olan bu kitap, yüksek rahip Melchizedek'in semâvî elçilerden aldığı vahiy

şeklinde tasavvur edilmektedir. Muhtemelen MS 3. yüzyılda yazıldığı sanılmaktadır.

2. **Norea'nın Düşüncesi (the Thought of Norea):** 27-29. sayfalarda yer alan bu kısa metin Norea'nın nihâî kurtuluş için baba-ana-oğul'dan oluşan ilâhî üçlüye yönelişi ve kurtuluşunu konu almaktadır. İlâhî türü kaleme alınmıştır.
3. **Gerçeğin Şahitliği (The Testimony of Truth):** 29-74. sayfalarda yer alan bu metinde yer yer eksiklikler mevcuttur. Bu metin Katolik Hıristiyanlığa ve yazarın içinde bulunduğu grubun dışındaki diğer Hıristiyan Gnostik ekollere karşı polemik türü bir vaaz şeklindedir. Metnin MS 2. yüzyıl sonları veya 3. yüzyıl başlarında yazıldığı tahmin edilmektedir.

Cilt 10: Bu cilt, metni oldukça bozuk durumda olan 68 sayfalık bir tek kiptan (Marsanes) oluşmaktadır. Bir vahiy olarak tasavvur edilen bu metin, genellikle alfabenin mistik değerlendirilmesi ve ruhla olan ilişkisini konu almaktadır. Marsanes'in Gnostik Sethian ekolüne ait bir metin olduğu ve muhtemelen MS 3. yüzyılda yazıldığı tahmin edilmektedir.

Cilt 11: 72 sayfalık bu ciltte 4 metin bulunmaktadır.

1. **Bilginin İzahı (The Interpretation of Knowledge):** 1-21. sayfalarda yer alan bu metin, Kilisenin Gnostik değerlendirilmesiyle ilgili bir kitaptır.
2. Bu ciltin 22-44. sayfalarında Gnostik Valentinian ekolüne ait, yaratılış, kurtuluş, takdis, vaftiz ve benzeri konularla ilgili bir metin yer almaktadır.
3. **Allogenes:** 45-69. sayfalardaki bu metin Allogenes'in ("Yabancı" anlamına gelen bu isim, muhtemelen Sethian ekolünce Şit'e verilen bir diğer isimdir) ilâhî güçlerden aldığı vahyi konu almaktadır. Metin ilâhî güçlerin mitolojik tasvirleri, Allogenes'in yükselişi ve yüce Tanrının özellikleri gibi konuları ele almaktadır. MS 3. veya 4. yüzyılda yazıldığı tahmin edilmektedir.
4. **Hypsiphron:** 69-72. sayfalardaki bu metin Hypsiphron tarafından alınan bir vahyi aktarmaktadır.

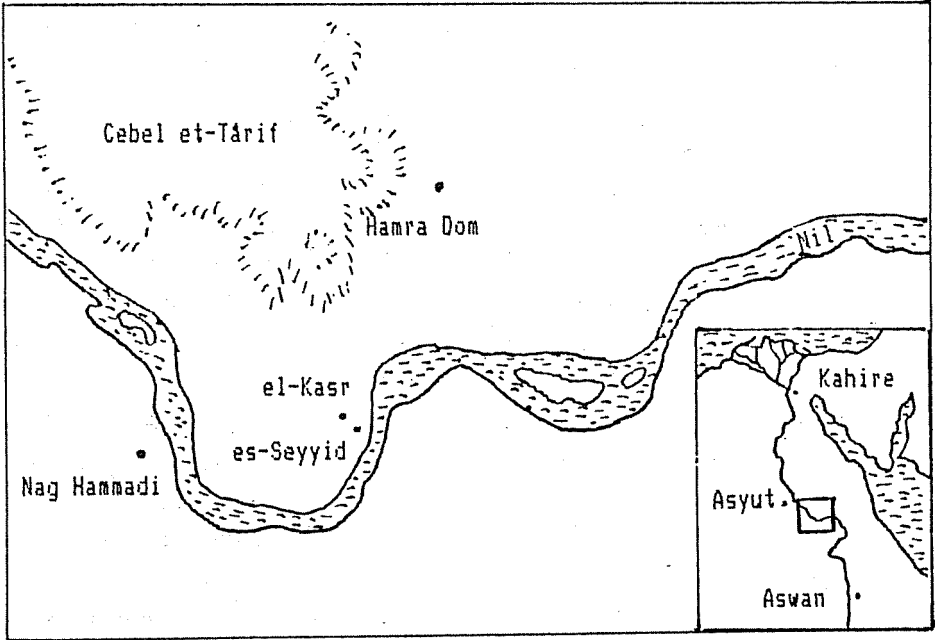
Cilt 12: Bu ciltten elimizde sadece 10 sayfa ve birkaç fragment bulunmaktadır.

1. **Sextus'un Hükümleri (The Sentences of Sextus):** 15-16 ve 27-34. sayfalarda bulunan bu metnin başka kaynaklarda diğer nüshaları da mevcuttur. Çeşitli konulardaki kısa ifadelerden oluşmaktadır.

2. 1. ciltin 3. kitabı olan Gerçeklik İncili'nin bir bölümünün nüshasıdır.
3. Anlaşılması ve sınıflaması güç olan bir kaç fragmentten oluşmaktadır.

Cilt 13: Bu ciltten ise elimizde sadece 16 sayfa ve birkaç fragment bulunmaktadır.

1. **Trimorphic Protennoia:** 35-50. sayfalarda bulunmaktadır. Ezeli Tanrının ilk tezahürü olarak görülen Barbelo veya Protennoia'nun, kendisinin baba, anne ve oğul şeklindeki 3 ayrı görünüşü ile ilgili ifadelerini konu almaktadır. Muhtemelen MS 2. yüzyılda kompoze edildiği tahmin edilmektedir.
2. 2. ciltin 5. kitabı olan **Dünyanın Menşei Üzerine** adlı metnin ilk 10 satırının bir nüshasıdır.

Nag Hammadi'nin yer aldığı bölge

3. Adem'in Vahyi (Genel bir değerlendirme ve metin)

Nag Hammadi Literatüründe 5. ciltin 64-85. sayfaları arasında yer alan Adem'in Vahyi (The Apocalypse of Adam), Adem'in oğlu Şit'e naklettiği bir vahiy veya daha doğru bir ifadeyle bir Gnostik öğreti şeklindedir. Metnin başlığı olan "Adem'in Vahyi" ibaresi metnin hem başında hem de sonunda yer almaktadır. Metinde metnin yazarı ve yazılış tarihi ile ilgili açık bir ifade bulunmamakla birlikte, metnin genel muhtevasını temel Gnostik unsurların oluşturması metnin yazarının bir Gnostik olduğunu ortaya koymaktadır. Metinde Şit'e büyük önem verilmesi ve onun bütün Gnostiklerin atası olarak tanımlanması, A. Böhlig gibi araştırmacıları Adem'in Vahyi'nin, Kilise Babalarının kaleme alınan Patristik literatürde kendilerinden bahsedilen Sethianlara ait bir metin olduğu fikrine sevk etmiştir²⁸. Diğer taraftan metinde Hıristiyanlıkla doğrudan ilgili unsurların yer almaması (veya en azından açıkça belirtilmemesi) pek çok araştırmacıyı bu kitabın erken dönemlerde, muhtemelen MS 1. veya 2. yüzyılda kompoze edildiği düşüncesine iletmiştir²⁹. Hatta K. Rudolph gibi bazı bilim adamları metinde doğrudan Hıristiyanlıkla ilgili herhangi bir unsurun bulunmamasından hareketle, metnin Hıristiyanlık öncesi dönemlerde derlendiği görüşünü ileri sürmektedirler³⁰.

Genelde Adem'in, insanın yaratılışı, kutsal öğretiyle olan ilişkisi, yeryüzüne düşüşü ve ilâhî kurtarıcının gelişi ile ilgili gizli bilgileri oğlu Şit'e nakletmesi mahiyetinde olan bu kitap başlıca 3 ana kısma ayrılmaktadır. (i) Adem ile Havva'nın dünyaya düşüş öncesi hayatları ve yeryüzüne düşüşleri, (ii) dünyaya düşen Adem'in rüyasında ilâhî elçilerden vahyi alması ve bunu oğlu Şit'e nakletmesi ve (iii) kalplerinde kutsal bilgiyi taşıyan Şit'in neslinin (gnostiklerin, ilâhî kurtarıcı (Redeemer) aracılığıyla kurtarılıları ve kurtarıcının menşei tartışmaları.

Metnin adeta giriş bölümünü oluşturan kısımda Adem, Havva ile kendisinin yaratılışı ve dünyaya düşüşleri olayını anlatır. Düşüş öncesi dönemde Adem ile Havva, ezeli ve ebedî olan yüce Tanrının (gerçek Tanrı) kendilerine bahsettiği kutsal gizli bilgi (gnosis) sayesinde yaratıcı Tanrıdan (Demiurg Saklas) üstün bir konumda, ezeli ve ebedî olan melekler durumundaydılar. Bu arada metinde ezeli ve ebedî olan yüce Tanrının kutsal bilgiyi (gnosis) Havva'ya verdiği, dolayısıyla Havva'nın bu nedenle

28. Bkn. Yamauchi, E.M., age., s.108.

29. Bkn. Foerster, W., age., s.15; MacRae, G. W., age., ss.148-49.

30. Bkn. Yamauchi, E.M., age., s.109.

Adem'den üstün olduğu ve daha sonra bu bilgiyi Adem'e de öğrettiği vurgulanır. Adem'le Havva'nın yaratıcı Tanrıdan ve ona bağlı olan sayısız güçlerden daha üstün durumda olmaları, yaratıcı Tanrıyı (Demiurg) kızdırır ve onun öfkesi neticesi Adem'le Havva ilâhi alemde yaratıcı Tanrı ve ona bağlı güçlerin hakim olduğu yeryüzüne düşerler. Bu düşüş nedeniyle kutsal bilgi (grosis) onlardan uzaklaşır ve sonradan nihaî kurtuluşa kavuşacak olan Şit'in nesline (Sethianlar) geçmek üzere yüce alemlere çekilir. Bu arada yeryüzüne düşen Adem ile Havva düşüş öncesi ilâhi alemde taşıdıkları özelliklerini kaybetmeye başlarlar. Kutsal bilgiyi kaybetme nedeniyle ölümle ve günahla tanışırlar. Daha sonra yeryüzüne düşen Adem ile Havva'yı kurtarmak için ezeli ve ebedî olan ilâhi alemde üç ilâhi elçi gönderilir. Bu ilâhi elçiler Adem'e kurtuluş için nihaî kurtuluşa erecek olan Şit'in nesliyle ilgili olarak anlatacakları şeyleri öğrenmeleri uyarısında bulunurlar. Ancak bu durum yaratıcı Tanrı olan Demiurg'un pek hoşuna gitmez ve Adem'le Havva'nın, kendisinin eğemen olduğu yeryüzünden kurtulmalarını engellemek için Adem'i Havva'ya karşı cinsel istek duymaya sevkeder. Bu vesileyle Adem ile Havva'nın zayıflamalarını ve ölümlü hayatı tatmalarını sağlar.

Metnin ikinci bölümünde Adem, kendisini ve Havva'yı kurtarmak için kendilerine gelen bu üç ilâhi elçiden aldığı, gelecekle ilgili öğretiyi oğlu Şit'e aktarır. Adem sözlerine, "Şimdi, oğlum Şit, sana önümde gördüğün o insanların öncelikle bana bildirdikleri şeyleri açıklayacağım" diyerek başlar. Adem'in bu üç ilâhi elçiden aldığını vurguladığı vahiy genelde Şit'in ve Nuh'un soyunun gelecekteki kaderi ile ilgilidir.

Adem öncelikle, yaratıcı Tanrının eğemenliğine karşı çıkarak ona karşı yabancılaşan insanların yaratıcı Tanrı (Demiurg) tarafından tufanla yok edilmeye çalışılacağından bahseder. Bu tufandan ancak Nuh ve Nuh'un ailesi kurtarılır. Tufandan kurtarılan bu grup yaratıcı Tanrı tarafından 600 yıl kendisine isyandan uzak bir şekilde yaşayacakları bir yere yerleştirilirler. Daha sonra Nuh yeryüzünü oğulları Ham, Yafet ve Şem arasında paylaşır. Sonraki dönemlerde Nuh'un oğullarından Ham ve Yafet'in soyundan gelen ve Demiurg Saklas'ın (yaratıcı Tanrı) eğemenliğinden uzak olan 400.000 kişilik bir gurup, Saklas'ın güdümünde yaşayan gurubun arasına karışır ve 12 krallık oluşturur. Bu durum Demiurg Saklas ve ona bağlı güçlerin hoşuna gitmez. Saklas onları ikinci bir afetle, bu defa ateş, barut ve âsvaltla yok etmek ister. Ancak yaratıcı Tanrının eğemenliğinden uzak olan bu insanları ateş felaketinden ilâhî alemde inen Abrasax, Sablo ve Gamaliel isimli melekler kurtarır ve Saklas ile ona bağlı güçlerin eğemenliğinden uzaklara

götürürler. Dolayısıyla Demiurg Saklas kutsal öğretiyeye tabi olan bu insanları (gnostikleri) yok etmeyi başaramaz.

Daha sonra Ham ile Yafet'in soyundan gelenler içinde ilâhî bilgiye (gnosis) sahip olanları nihâî kurtuluşa, ölümsüzlüğe kavuşturmak için ilâhî kurtarıcı (Redeemer) veya "Aydınlatıcı" gelir. Redeemer Ham ile Yafet'in neslini, yani kalplerinde yüce Tanrının bilgisi olanları ölümlü dünyadan kurtarıırken, bu arada Demiurg Saklas ve onun güçlerinin de aklını karıştırır. Zira onlar Kurtarıcının (Redeemer) asıl varlığını ve onun gücünü bir türlü algılayamamaktadırlar. Kendisine kutsal ruh inen Kurtarıcı kötü güçlerle mücadele eder ve yeryüzünün güçlerini ve onların Tanrısını (Demiurg) reddetmek için çeşitli harikulade şeyler yapar. Bu durumdan oldukça fazla rahatsız olan güçler, Kurtarıcının gerçek varlığına bir türlü ulaşamadıklarından onun cesedini cezalandırmakla yetinirler.

Adem'in Vahyi'nin kapanış bölümünü oluşturan kısımda ise Redeemer'ın veya Aydınlatıcının menşei konusundaki çeşitli yanlış değerlendirmelerle işin gerçeğinin gnostiklerce nasıl tesbit edildiğinin vurgulandığı ifadeler yer alır. Öncelikle bu konudaki yanlış değerlendirmeler 13 gruba (krallık) taksim edilerek anlatılır ve her gurubun Kurtarıcının nereden geldiği konusundaki yanlış tasavvuru işlenir. Bu guruplar Kurtarıcının menşeinin insana, tabiata, tanrılara veya tabii prensiplere dayandığını iddia ederler. Daha sonra ise Kurtarıcının varlığıyla ilgili gerçek bilgiyi, bu gurupların hiçbirine dahil olmayan ve kutsal bilgiye sahip olan gnostiklerin bildiği belirtilir. Buna göre ezeli ve ebedî olan yüce Tanrı, bilgisinin bir aracı olarak Kurtarıcıyı seçmiş ve göndermiştir. Nihayet metin, kurtuluş yoluna girmiş olan gnostiklerin dışında kalan diğer insanların sonunda gerçeği, yani kendilerinin zelil olacaklarını ve gerçek kurtuluşa ise ancak kutsal bilginin sahibi olan gnostiklerin kavuşacağını anladıklarını belirttikleri ifadelerle sona erer. Bu arada ilâhî güçler onların içinde buldukları kötü durumu anlatarak, bundan sonra ağlayıp sızlamalarının fayda vermeyeceğini onlara vurgular.

Adem'in Vahyi temel Gnostik doktrinlerin yer aldığı önemli bir metindir. Bu metinde üç önemli Gnostik unsur metnin genel yapısını şekillendirir. Bunlar yaratıcı Tanrı (Demiurg), kutsal bilgi (gnosis) ve kurtarıcı (Redeemer) veya Aydınlatıcı figürlerdir.

Adem'in Vahyi'nde Gnostik kozmoloji tasavvurunun temel ögesi olan Demiurg figürü önemli rol oynamaktadır. Yunancada kelime anlamı itiba-

nyla "halk için çalışan" demek olan Demiurg, bütün Gnostik sistemlerde yaratıcılık fonksiyonunu üstlenen güce verilen isimdir³¹. Bir tarafta Işık güçlerinin diğer tarafta ise Karanlık güçlerinin yer aldığı dualist bir geleneğin hakim olduğu Gnostik sistemlerde Demiurg, genellikle yüce Tanrıyı ifade eden Işık gücünün gözünden düşmüş olan bir Işık varlığı şeklinde tasavvur edilir. Örneğin; Sâbiilikteki (Mandaizm) Demiurg Ptahil aslında düşmüş bir Işık ruhudur³². Bu sistemlerde Demiurg genellikle "aptal", "cahil" veya "kör Tanrı" gibi isimlerle adlandırılırken, asıl Tanrı ise "gerçekliğin Tanrısı", "yüce Tanrı" veya "bilginin Tanrısı" gibi isimlerle nitelenmektedir.

Adem'in Vahyi'nde iki üstün varlık dikkati çekmektedir. Bunların ilki "ezeli ve ebedi olan yüce Tanrı" diye bahsedilen üstün güçtür. O aynı zamanda "gerçekliğin Tanrısı" olarak da isimlendirilir. Bu güç yeryüzüne düşüşleri öncesi Adem ve Havva'ya kutsal bilgiyi veren ve daha sonra bu bilgiyi Şit'in nesline aktarandır. Kalplerinde kutsal bilgiyi taşıyan insanları (gnostikleri) ateş felaketinden melekler vasıtasıyla kurtaran ve onların nihaî kurtuluşa kavuşmaları için ilâhî elçiyi gönderen de odur. Bunun yanısıra metinde sık sık "yaratıcı Tanrı" diye bahsedilen ikinci güç ise Demiurg Saklas'tır. Saklas Adem ile Havva'yı yaratan Tanrıdır. O, yüce Tanrıdan kutsal bilgiyi almaları nedeniyle kendisinden üstün durumda olan Adem ve Havva'yı kıskanan ve bu sebeple onların kendi hakimiyetinde olan yeryüzüne düşmelerine neden olan bir varlık şeklinde tasavvur edilir. Saklas aynı zamanda Adem'le Havva'nın ölümsüzlükten kurtuluşlarını engellemeye çalışan bir varlık olarak da nitelenir. Saklas Adem'in Vahyi'nden başka Nag Hammadi metinlerinden John'un Gizli Kitabı ve Archonların Tabiatı'nda da geçmektedir³³. Her iki metinde de "aptal" anlamına gelen Saklas'ın, düşmüş güçlerden Yaltabaoth'un bir diğer ismi olduğu belirtilir. John'un Gizli Kitabı'nda Saklas, gözleri alevli ateş gibi yanan arslan yüzlü bir yılan şeklinde tasvir edilir ve onunla ilgili şu ifadeler yer verir:

"...zayıf olan bu archonun üç ismi vardır. Birinci ismi Yaltabaoth, ikincisi Saklas ve üçüncüsü ise Samael'dir. O kendisindeki gururla Tanrıya karşı kibirlidir. Bu nedenle o şöyle dedi; 'Ben Tanrıyım ve benden başka bir diğer Tanrı yok'"³⁴.

31. Bkn. Bianchi, U., "Demiurge", in *Encyclopedia of Religion*, ed. M. Eliade, 4, ss.279-82.

32. Ptahil için bkn. Kraeling, C.H., "The Mandaic God Ptahil", *JAOS*, 53, 1953, ss. 152-165.

33. Bkn. Giversen, S., age., ss.65, 67; Layton, B., "The Hypostasis of the Archons", in *The Nag Hammadi Library in English*, s. 168.

34. Wisse, F., "The Apocryphon of John", in *The Nag Hammadi Library in English*, s.111.

Adem'in Vahyi'nde sık sık bahsedilen kutsal bilgi (gnosis) veya ezeli ve ebedî bilgi (the eternal knowledge) kavramı da Gnostik sistemlerin belki de en çarpıcı ve ayırtedici özelliğidir. Bu öneminden dolayı Yunanca gnosis (bilgi, anlama) terimi bu dînî harekete ismini vermiştir. Gnostik sistemlerde vurgulanan bilgi, duyularla elde edilen veya felsefî çıkarımlar sonucu ulaşılan bir bilgi değildir. Bu bilgi insanı kurtuluşa ulaştıran, onu gerçek özgürlüğüne kavuşturan bir araçtır. Dolayısıyla yeryüzünden kaynaklanan veya alelade bir yolla öğrenilen bilgiden farklıdır. Bu bilgi, ancak seçilmiş bir takım insanların vahiy yoluyla alıp kavrayabileceği özel ve aynı zamanda gizli bir bilgidir. Gnostik sistemlerde bu kurtarıcı bilginin ilâhî tabiatlı olduğuna, yani kutsallığına inanılır. Dolayısıyla bu bilgi ancak ilâhî güç tarafından bir takım araçlar vasıtasıyla maddenin esaretinden kurtarılmak amacıyla seçilmiş bazı insanlara (gnostiklere) ulaştırılır³⁵.

Adem'in Vahyi'nde kurtarıcı bilgi olarak nitelenen bilgi, "ezeli ve ebedî olan yüce Tanrının bilgisi" dir. Bir başka deyimle bu bilgi yüce Tanrıyı ve onun varlığını algılama ile ilgilidir. Bu kutsal bilgiyi yüce Tanrı düşüş öncesi dönemde Adem ile Havva'ya öğreterek onların diğer varlıklardan (ve bu arada Adem ile Havva'yı yaratan Demiurg'dan) üstün olmalarını sağlamıştır. Adem'in Vahyi'nde insanların yeryüzüne düştükten sonra ise ancak bu bilgiye ulaşma ile kurtulabilecekleri işlenmektedir. Adem'e gelen üç ilâhî elçi ve daha sonra Şit'in nesline gelen ilâhî kurtarıcı bu misyonu yerine getirmeye, yani kutsal ve kurtarıcı bilgiyi insanlara öğretmeye gelmişlerdir. Metinde, ancak birtakım seçkin insanların bu kutsal bilgiye ulaşabilecekleri belirtilmektedir. Bu seçkin insanların Şit'in nesli olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Bu da Adem'in Vahyi'nin, kurtarıcı olarak Şit'i ön plana çıkaran Sethianlar tarafından kompoze edildiğine bir delil teşkil etmektedir. Şit'in neslinin dışındaki diğer insanlar ise ne bu kutsal bilgiyi anlamaya, ne de kutsal bilgiyi getiren Kurtarıcıyı (Redeemer) ve Kurtarıcıyı gönderen ezeli ve ebedî olan yüce Tanrıyı kavramaya muktedir değildirlere.

Adem'in Vahyi'nde yer alan önemli unsurlardan bir diğeri de Redeemer (Kurtarıcı) figürüdür. Demiurg ve gnosis gibi Redeemer figürü de bütün Gnostik geleneklerde yer alan önemli bir unsurdur. Gnostik geleneklerde ruhlar, aslında ilâhî aleme aitken sonradan yeryüzüne, kötülük alemine düşmüş ışık varlıkları olarak tasavvur edilir. Bu düşüşle ilgili değişik

35. Gnostik sistemlerdeki gnosis (bilgi) tasavvuru için bkn. Rudolph, K., age., ss.55vd; Foerster, W., *Gnosis, A Selection of Gnostic Texts. I.Patristic Evidence*, tr. ed. R. McL, Wilson, Oxford (1972), ss.1-3.

mitolojik tasavvurlar olmakla birlikte Gnostik sistemlerde, maddî aleme düşmüş olan bu Işık varlıklarının mitolojik dönemde aydınlık ile karanlık güçler arasında cereyan eden savaşta karanlık güçler (maddî alem) tarafından yutulduğuna ve o andan itibaren bu Işık varlıklarının kötülük yüklü madde içerisinde bir hapishane hayatı yaşadıklarına inanılır. Tutsak olan ve aslında ilâhî aleme ait bu Işık varlıkları, süflî alemde kurtulup yeniden geldikleri yere dönebilmenin özlemini çekmekte ve bu konuda yüce varlığa çağrıda bulunmaktadırlar. Ancak onların kurtuluşları için gizli ve kutsal bilgiyi almaları gerekmektedir. İşte bu kutsal bilgiyi onlara ulaştırabilmek amacıyla yüce varlık tarafından Işık aleminden bir elçi gönderilir. Tamamıyla süflî olan bir alemde, tutsak olan Işık varlıklarını ilâhî bilgi (gnosis) vasıtasıyla kurtarmaya gelen bu ilâhî elçi (Redeemer), kötülükle mücadele edebilmek için birtakım üstün özellikler ve bazı kutsal işaretlere sahiptir³⁶. Bu özelliklerden birisi, süflî varlıkların onun dış görünüşünü anlamalarına rağmen, onun asıl varlığını ve getirdiği ilâhî mesajı (gnosis) asla kavrayamamalarıdır. Bir diğer özelliği ise kutsal bilginin alınışında ve süflî alemde (maddeden) soyutlanmada çok önemli bir etkiye sahip olan bazı sırlı ibadetlerle mücehhez olmasıdır. Bunlardan şüphesiz en önemlisi, Adem'in Vahyi de dahil hemen hemen bütün Gnostik geleneklerde önemi ısrarla vurgulanan vaftizdir. Örneğin; Sâbilikte de prototipi Redeemer Hibil Ziva tarafından Adem'e öğretilen ve tatbik ettirilen vaftiz (masbuta) "hayat suyu" olarak nitelenmektedir³⁷.

Gnostik sistemlerde Redeemer figürünün bir diğer özelliği de şudur: Tutsak olan Işık varlıklarını kurtarmak için maddî aleme geldiğinde, o da tutsak olan varlıkların çektiği sıkıntı ve çileleri kısmen de olsa çekmekte ve böylelikle onların acılarını paylaşmaktadır. Bu doğrultuda bazı Gnostik sistemler Redeemer'ın kurtarıcı olarak maddî aleme gelişi öncesi bu süflî aleme diğer Işık varlıklarıyla birlikte düştüğünü, orada çeşitli ıstıraplar çektiğini ve sonunda kutsal bilgi vasıtasıyla ilâhî aleme yükseldiğini ifade ederler. Bu tasavvura göre Redeemer, süflî alemde kalanları kurtarmak için sonradan tekrar bu aleme gönderilmektedir³⁸. Bu kurtarıcı motifine "Redeemed Re-

36. Bkn. Rudolph, K., age., ss. 121 vd.

37. Sâbilikte vaftiz için bkn. Drower, E.S., *The Hara Gawaita and the Baptism of Hibil Ziva*, Vatican (1953), ss. 25vd.

38. Maniheizmin Redeemerı olan "Tanrının oğlu" veya "İlk insan" ile Sâbilikteki Redeemer Hibil Ziva bu tecrübeyi yaşamış kurtarıcılar olarak düşünülür. Bkn. Rudolph, K., age., s.121; Buckley, J.J., "The Mandaean Sital as An Example of 'The Image Above and Below'", *Nu-men*, 26, 1979, ss. 185vd.

deemer" (Kurtarılmış Kurtarıcı) denmektedir³⁹. Diğer taraftan Adem'in Vahyi'nde olduğu gibi bazı Gnostik gelenekler ise Redeemer'in maddî alemde ıstırap çekmesini, Işık varlıklarını esaretten kurtarmak için geldiği döneme hasrederler.

Adem'in Vahyi'nde gnostikleri ölümlü hayattan kurtarmak için gönderilen ilâhî elçinin Şit'le özdeşleştirildiği görülmektedir. Zira metnin başlangıcından itibaren Şit ön plana çıkarılmakta, Adem'e vahyedilen gizli ve kutsal öğretisi Şit'e nakledilmektedir. Üstelik kutsal bilgiye sahip olan ve kurtuluşa kavuşan insanların (gnostiklerin) Şit'in nesli olarak tanımlanması da Şit'in Redeemer olarak ön plana çıkarıldığı fikrini desteklemektedir. Nag Hammadi metinlerinde Şit, Adem'in Vahyi'nden başka Mısırlılar İncili ve Şit'in Üç Anıtı'nda da önemli bir rol oynamaktadır.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız, Gnostik sistemlerin Redeemer figürünün genel özellikleri Adem'in Vahyi'ndeki Redeemer için de geçerlidir. Burada da Redeemer ezeli ve ebedî olan yüce Tanrı tarafından ilâhî alemden gönderilen bir elçidir. İnsanlara kutsal bilgiyi iletmektedir. Süflî alemdeki kötü güçler onun gerçek varlığını kavrayamazlar. O birtakım harikulade vasıflara sahiptir. Kurtuluş için vaftize özel bir önem vermektedir. Dünyada hapisane hayatı yaşayan gnostiklerin ıstıraplarını paylaşmak için kendisi de kötü güçler tarafından cesedine işkence edilmek suretiyle ıstırap çeker.

Pek çok bilim adamı tarafından da vurgulandığı gibi Adem'in Vahyi'nde Redeemer'in menşei konusundaki pek çok değerlendirmenin bir arada yer aldığı bölüm, Redeemer ile ilgili Gnostik tasavvurun anlaşılması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle başta A. Böhlig olmak üzere K. Rudolph ve G.W. MacRae gibi bazı bilim adamları, Adem'in Vahyi'ndeki Redeemer figürünün Hıristiyanlık öncesi Gnostik geleneğin Redeemer doktrininin tipik bir örneğini sergilediğini ve dolayısıyla da Kilise Babalarının iddialarının aksine Gnostisizmin Hıristiyanlık öncesi varlığına işaret ettiğini ifade etmektedirler⁴⁰.

Bilim adamları Adem'in Vahyi'nde yer alan pek çok hususu çeşitli ci-

39. Hıristiyanlıkta İsa'nın hayatında çile çekmiş olması, ancak sonradan göğe yükselmesi ve ilerde tekrar yeryüzüne gelerek kalan insanları kurtaracak olması inancı da İsa'nın bir bakıma "Redeemed Redeemer" olarak değerlendirilmesidir. İsa'nın bir Redeemer olarak görülmesiyle ilgili bkn. Beasley-Murray, G.R., "Introduction", in R. Bultmann, *The Gospel of John, A Commentary*, Oxford (1971), s.8.

40. Bu konudaki tartışma için bkn. Yamauchi, E.M., age., ss. 108-109.

var geleneklerle karşılaştırarak bazı paralellikler tesbit etmeye çalıştılar. Adem'in Vahyi'nde yer alan Adem ile Havva'nın yeryüzüne düşüş öncesi ilâhî alemdeki (bir bakıma cennetteki) hayatları, yeryüzüne atılmaları, Nuh tufanı vb. olaylar Eski Ahit ve dolayısıyla Yahudi geleneğiyle bu metin arasındaki sıkı irtibatı ortaya koymaktadır.

Bu arada Yeni Ahit üzerinde çalışan bazı bilim adamları ise Yeni Ahit ile bu metin arasındaki bazı paralelliklerden yola çıkarak Adem'in Vahyi'nin Hıristiyanlık sonrası döneme ait, Hıristiyanlıkla ilgili bir metin olduğunu ispatlamaya çalışmışlardır. Bu paralellikler Redeemer'ın özellikleriyle ilgilidir. Bu bilim adamlarına göre Adem'in Vahyi'nde (i) Redeemer'ın "kendisine kutsal ruh gelen insan" şeklinde tarif edilmesi, (ii) onun cesedinin kötü güçler tarafından cezalandırılması olayı ve (iii) Redeemer'ın menşei ile ilgili çeşitli tasavvurların işlendiği bölümde Redeemer'ın bakireden doğan ve çölde yetişen bir çocuk şeklinde tanımlanması, Adem'in Vahyi'ndeki Redeemer'ın Yeni Ahit'teki İsa Mesih olduğunu ortaya koymaktadır⁴¹. Ancak pek çok bilim adamının da vurguladığı gibi Hıristiyanlıktaki kurtarıcı İsa Mesih figürüyle yakın ilişkili olarak görülen bu hususlar, Hıristiyanlığın dışında diğer civar geleneklerin bazılarında da yer almaktadır. Örneğin; A. Böhlig Adem'in Vahyi'ndeki Redeemer figürünün bazı özellikleriyle İran geleneği arasındaki çeşitli paralelliklere dikkat çekmektedir⁴².

Gerek Redeemer figüründe gerekse diğer pek çok noktada Adem'in Vahyi ile Sâbiî geleneği arasında da bir hayli (belki de diğerlerinden çok daha dikkat çekici) paralel hususlar bulunmaktadır. Bunlar birkaç noktada ele alınabilir.

1. Adem'in Vahyi'nde Adem, bu vahyi (kutsal öğretiyi) üç ilâhî elçiden almaktadır. Aynı şekilde Sâbiî kutsal metinlerinden Ginza'da da üç ilâhî

41. Aynı eser, s.110. Ayrıca belki bunlara metnin sonunda yer alan ve Nag Hammadi metinlerinden Zostrianos ve Mısırlılar İncili'nde de geçen Gnostik ibare "Yessaus Mazareus Yessedekus" ilave edilebilir. (Bkn. Böhlig, A. and F. Wisse, "The Gospel of the Egyptians", in *The Nag Hammadi Library in English*, s.217; Sieber, J.H., "Zostrianos", in *The Nag Hammadi Library in English*, s.416.) Kıptiçe olan bu ibarenin ilk iki teriminin Aramcada İsa'ya isim olarak kullanılan "Yeşu Nasuran" terimlerinin Kıptiçe formları olma ihtimali yüksektir. Bu ibarenin metnin sonunda yer aldığını ve metnin Yunancadan Kıptiçeye çevrildiğini göz önüne alırsak bu ibarenin metne sonradan ilave edilmiş olabileceğini düşünebiliriz.

42. Bkn. Yamauchi, E.M., age., ss.110-111.

elçinin (uthra), dünyaya yerleştirildiğinde Adem'e klavuzluk yaptığı vurgulanmaktadır⁴³.

2. **Adem'in Vahyi'nde insanlığın iki büyük felaket yaşadığı belirtilir.** Bunlardan ilki yalnızca Nuh ve ailesinin kurtulduğu tufan olayıdır. İkinci felaket ise ateş, barut ve asvalt felaketidir. Bu ikinci felaketten de Şit'in nesli (gnostikler) ilâhî güçlerce kurtarılmışlardır. **Adem'in Vahyi'ne göre her iki felaket de, kendi kontrolünün dışına çıkan insanları cezalandırmak için Demiurg tarafından düzenlenmiştir.** Sâbiî geleneğine göre ise insanlık Adem'den günümüze kadar üç büyük felaket geçirmiştir. Her bir felaketten ancak az bir gurup insan kurtulabilmiştir. Bu felaketlerden ilki kılıçla olmuştur. Bundan yalnızca Ram ve Rud isimli iki kişi kurtulabilmiştir. İkinci felaket ise ateşle olmuştur. Ateş felaketinden de sadece Şurbai ve Şarhabel isimli iki insan kurtulabilmiştir. Nihayet üçüncü felaket tufan olayıyla yaşanmıştır. Tufandan da sadece Nuh ve ailesi kurtulabilmiştir. Sâbiîler dünyanın sonunda insanların hava ve rüzgarla son bir felaket yaşayacaklarına inanırlar⁴⁴. Görüldüğü gibi **Adem'in Vahyi'nde belirtilen tufanla ve ateşle insanların yok edilmeye çalışılması olayı Sâbiî literatüründe de yer almaktadır.** Ancak burada bu felaketlerin sırası yer değiştirmiştir.
3. **Adem'in Vahyi'nde Redeemer ile ilgili olarak belirtilen bazı ifadelerle Sâbiî geleneği arasında da çok yakın ilişki bulunmaktadır.** **Adem'in Vahyi'nde "beşinci krallığın" Redeemer'in menşei ile ilgili şu görüşü ifade edilir:** O, semadan düşen bir damladır. Semadan denize düştü ve uçurumlar onu alarak doğurdu. Burada Redeemer'in annesi olarak düşünülen uçurumun semağan düşen nutfeden hamile kalarak onu doğurması motifi işlenmektedir. Benzer bir tasavvur Sâbiîlikte Hz. Yahya ile ilgili olarak düşünülür. Yahya tarihsel kişiliğinin yanı sıra, Sâbiîlikte mitolojik bir yapıya sahip olan ilâhî bir öğretici ve elçi olarak nitelenir. Sâbiî kutsal kitaplardan **Haran Gawaita'ya göre Yahya'nun tohumu ilâhî güçlerce yardna'ya (vaftiz suyu, akar su) atılır.** Enişbai (Yahya'nun annesi)

43. "Adem'i yerleştirdiğimde ona üç uthra (ilâhî ruh veya elçi) atadım. Ben kendimi de Adem ile Havva için atadığım uthraların başına diktim. Onların (Adem ve Havva) önünde durdum ve onlara güzel ilâhîler öğrettim. Onlara, uthraların yaptıkları gibi masıqtaları (rit yemekleri) ifa edebilsinler diye kutsal kitapları talim ettirdim". *Ginza*, ed. by M.Lidzbarski, Göttingen (1925), s.119.

44. Krş. aynı eser, ss. 27-28, 408vd. aynı zamanda bkn. Drower, E.S., *The Mandaeans of Iraq and Iran*, Oxford (1937), ss. 258vd.

bu suyu içtiğinde Yahya'ya hamile kalır ve onu doğurur⁴⁵.

4. Son olarak Adem'in Vahyi'nde vaftize bir kurtuluş aracı olarak önem verilmesiyle vaftizin Sâbiî geleneğindeki önemi karşılaştırıldığında, bu konuda da bir benzerlik bulunduğu anlaşılır. Sâbiîlikte vaftiz büyük öneme sahip olan bir ibadettir ve vaftizin ilâhî aleme ruhların yükselişi için hayatî önemi vardır. Sâbiîlikte vaftiz olunan yardna'nın ilâhî alemde yeryüzüne bir kurtuluş aracı olması amacıyla gönderildiğine inanılır. Dolayısıyla, her ikisi de ilâhî menşeli olan ve Redeemer tarafından öğretilen, bir tarafta gnosis (kutsal bilgi) öbür tarafta ise vaftiz kurtuluş için ruhların sarılmaları gereken iki ayrılmaz husustur⁴⁶.

Adem'in Vahyi⁴⁷

(Metin)

Adem'in vahyi

Yediyüzcü yılda Adem'in, oğlu Şit'e öğrettiği vahiy şudur: Oğlum Şit, sözlerimi dinle. Tanrı beni, annen Havva ile birlikte topraktan yarattığında, Havva ile geldiğimiz alemde Havva'nın karşılaşmış olduğu bir yücelik içerisinde hareket ediyordum. O (Havva) bana ezeli ve ebedi olan Tanrının bilgisiyle ilgili bir söz öğretti. Ve biz yüce ölümsüz melekler gibiydik. Zira biz, bizi yaratmış olan Tanrıdan ve onunla birlikte olan bilmediğimiz güçlerden daha yüceydik.

45. Bkn. *Haran Gawaita*, in E.S. Drower, *The Haran Gawaita and the Baptism of Hibil Ziwa*, Vatikan (1953), s.5. Buna karşın Ginza ve diğer bazı Sâbiî kutsal kitaplarında Enişbai'nin Yahya'ya kocası Zekeriya'dan hamile kaldığı ve o esnada her ikisinin de çok yaşlı olduğu belirtilmektedir. Bkn. *Ginza*, s.51; *Lidzbarski, M., Das Johannesbuch der Mandäer*, Giessen (1915), ss. 75vd.

46. Vaftiz için bkn. Buckley, J.J., "Why once is not enough: Mandaean Baptism (Maşbuta) as an Example of a repeated Ritual", *Hist. Rel.*, 29, 1989, ss.23-34; Segelberg, E., *Maşbüta*, Uppsala (1958).

47. Bu tercümede Kıptîce metnin iki ayrı İngilizce tercümesi esas alınmıştır: Macrae, G.W. and D.M. Parrot, "The Apocalypse of Adam", in *The Nag Hammadi Library in English*, ss.277-286; Foerster, W., *Gnosis. A Selection of Gnostic Texts II. Coptic and Mandaean Sources*, tr. ed. R.McL. Wilson, ss.13-23. Tercüme yapılırken bu İngilizce tercümelerden herhangi birine kesin bağlı kalınmaksızın, her iki çeviri de bir arada göz önüne alınarak, metnin Türkçede en iyi şekilde ifade edilmesine çalışılmıştır. Metnin orijinalindeki eksiklikler köşeli parantez içinde üç nokta ile gösterilmiştir.

Sonra, alemlerin ve güçlerin yöneticisi olan Tanrı bizi öfkeyle ayırdı. Sonra biz iki alem olduk ve kalplerimizdeki yücelik, içimizde teneffüs ettiğimiz ilk bilgi ile birlikte bizi, ben ve annen Havva'yı, terketti. Ve o (yücelik) bizden uzaklaştı ve yüce alemlere ve meleklerle gitti. /65/ Bizim, yani ben ve annen Havva'nın varolduğumuz bu alemde kaynaklanmamış olan (bilgi ise) yüce alemlerin nesline gitti. Bu nedenle ben seni, yüce neslin kaynağı olan veya o (kaynaktan) çıkan kişinin ismiyle adlandırdım. Bu günlerden sonra gerçekliğin Tanrısının sonsuz bilgisi benden ve annen Havva'dan uzaklaştı. O zamandan itibaren insanlar gibi ölü şeylerle ilgili öğretiyi aldık. Sonra bizi yaratmış olan Tanrıyı tanıdık. Zira biz onun güçlerine yabancı değildik. Ve korku ve esaretle ona hizmet ettik.

Bu (olaylardan) sonra kalben kararmaya başladık. Kalben düşünce içinde uyuyordum. Önümde, bizi yaratan Tanrının güçleriyle ilgili olmadıklarından görünüşlerini tanıyamadığım üç adam gördüm. Onlar tabiatları itibarıyla görmüş olduğum kişilerin ötesindeydiler. Bana geldiler ve bana /66/ şöyle diyerek göründüler: "Adem, ölüm uykusundan kalk ve senden ve eşin Havva'dan türeyen ve kendisine hayat gelen kişinin nesli ve alemleri ile ilgili dinle!" Önümde duran o yüce kişilerden bu sözleri işittiğimde, ben ve Havva kalben iç geçirdik. Ve bizi yaratan Rab Tanrı önümüzde dikildi ve bize şöyle dedi: "Adem niçin kalben iç geçiriyorsun? Benim seni yaratan tanrı olduğumu bilmez misin? Ve ben sana yaşayan bir can olarak hayat ruhunu üfledim." Sonra gözlerime bir karanlık çöktü. Sonra bizi yaratan Tanrı kendisinin dışında bir [...] yarattı ve şöyle dedi: "Ben Tanrıyım ve başkası yoktur. Fakat sen topraksın ve karın Havva ile birlikte tekrar toprak olacaksın." /67/

Ve (bunun üzerine) zihnimde ve kalbimde annene karşı tatlı bir arzu duydum. Sonra sonsuz bilgimizin çiçeği içimizde yok oldu. Ve bizi bir zayıflık kapladı. Bu nedenle yaşam günlerimiz azaldı. Zira ölümün hakimiyeti altına düşmüş olduğumu biliyordum.

Fakat şimdi, oğlum Şit, daha önce önümde gördüğüm kişilerin bana bildirdikleri şeyi sana bildireceğim: Ben bu neslin zamanını tamamladıktan ve bu neslin yılları sona erdikten sonra, bizi yaratan Rab Tanrının bir hizmetçisi olan Nuh gelecek. Ve bir [/68/.../69/] tufan gelecek. Zira önce, yeryüzünden bütün hayatı, onları çevreleyen herşeyi ve kendilerine annen Havva'dan çıkan bilgiyle ilgili gerçek girmiş olan insan neslini yok edebilsin diye kudretli Tanrının sağanak yağmurları dökülecek. Zira onlar ona (yaratıcı Tanrıya) yabancıydılar.

Daha sonra yüce melekler azametli bulutlar içerisinde gelecekler. Onlar bu insanları ezeli ve ebedi hayatın ruhunun [...] yere götürecekler. /70/ Bu alemlerin azameti onlara verilecek; semadan yeryüzünde bir [...] gelecek ve bütün hayat sular içerisinde yok olacak.

Sonra Tanrı öfkesini bırakacak ve gücünü sulara atacak. Ve O, Nuh'u, onun oğullarını ve onların karılarını, arzu ettiği hayvanlar ve çağırdığı cennet kuşlarıyla birlikte gemi ile kurtaracak. O, onları yeryüzüne yerleştirir. Ve Tanrı, sonraki nesillerin Deucalion diye adlandıracağı Nuh'a şöyle diyecek.

"Bak! Seni karın, oğulların, oğullarının karıları ve hayvanları ve çağırdığın cennet kuşları ile birlikte gemi içerisinde korudum. [...] /71/ Bu nedenle size, sana ve oğullarına yeryüzünü vereceğim. Hükümran olarak siz, sen ve oğulların ona hükmedeceksiniz. Ve huzurumda şerefle durmayacak olan insanların nesli senden çıkmayacak. O zaman onlar yüce ışık bulutları gibi olacaklar."

Yüce alemler ve meleklerin bilgisiyle ayrı düşmüş olan kişiler gelecekler. Onlar Nuh'un ve alemlerin huzurunda duracaklar. Ve Tanrı Nuh'a şöyle diyecek:

"Sana söylediğim şeyden neden ayrıldın? Benim gücümü raddedebilmen için başka bir nesil (mi) oluşturdu?"

Sonra Nuh şöyle diyecek: "Kudretin önünde yemin ederim ki bu insanların nesli benden veya benim çocuklarımdan değil, fakat gerçekliğin ezeli ve ebedi Tanrısı ve kutsal bilgiden kaynaklandı." /72/

Ve o, bu insanları kurtaracak; onları topraklarına götürecektir ve onlar için kutsal bir ikametgah inşa edecek. Onlar bu isimle adlandırılacaklar ve orada kesintisiz (kutsal) bir bilgiyle 600 yıl kalacaklar. Ve yüce Işık melekleri onlarla birlikte olacak. Kalplerinde hiçbir utanç verici iş olmayacak; sadece (yüce) Tanrının bilgisi olacak.

Sonra Nuh bütün yeryüzünü oğulları Ham, Yafet ve Şem arasında taksim edecek. O onlara şöyle diyecek: "Oğullarım, sözlerimi dinleyin! Bakın yeryüzünü aranızda taksim ettim. Bütün hayatınız boyunca ancak ona (Tanrıya) korkuyla ve ubudiyetle hizmet edin. Neslinizin, kudretli Tanrının yüzünden (yolundan) ayrılmasına izin vermeyin. Ben ve kardeşiniz Şem O'na hizmet ederim. O bizi yaratan Tanrıdır." /73/

Sonra Nuh'un oğlu Şem şöyle diyecek: "Neslim, sen ve senin gücünün huzurunda huzur bulacak. Onu güçlü elinle korku ve emirle mühürle. Öyle

ki benden türeyen bütün zürriyet senden ve kudretli Tanrıdan uzaklaşmasın, fakat bilgilerinin korku ve itaati içinde hizmet etsin.”

Sonra Ham ve Yafet'in neslinden diğerleri çıkacak. 400.000 kişi gelecek, bir başka ülkeye girecek ve yüce ezeli ve ebedi bilgiden kaynaklanan kişilerle birlikte kalacaklar. Zira onların gücünün gölgesi kendileriyle birlikte kalanları her türlü kötü şeyden ve bütün temiz olmayan arzulardan koruyacak.

Sonra Ham ve Yafet'in nesli 12 krallık oluşturacak. Ve onların nesli bir diğer halkın krallığına girecek. [...] /74/

[...] sonsuz yüce aleme karşı ölü olan şeyler [...] Ve onlar tanrıları Saklas'a gidecekler. Şerefli yüce kişileri suçlayarak güçlerin (huzuruna) gidecekler. Saklas'a şöyle diyecekler: “Ham ve Yafet'in soyundan gelen ve sayıca 400000 kişi olan, huzurundaki bu adamların gücü nedir? Onlar oradan kaynaklandıkları başka bir aleme alındılar (orayı tercih ettiler) ve senin gücünün şanını ve elinin hakimiyetini yıktılar. Zira, oğulları vasıtasıyla Nuh'un nesli senin bütün isteklerini yerine getirirken ve aynı şekilde senin kudretinin hükümrân olduğu alemlerdeki bütün güçler de aynısını yaparken, bu adamlar ve onların güçlerine katılanlar senin arzunu yerine getirmediler. Bilakis onlar senin bütün halkına yabancı oldular”.

Sonra Alemlerin tanrısı onlara, (kendisine) hizmet edenlerden (bazılarını) verecek. /75/ Onlar, ne kendileri kirlenmiş ne de herhangi bir ihtirasla kendilerini kirletecek olan yüce kişilerin bulunduğu yere gelecekler. Zira onların ruhu kirli bir elden çıkmamış, fakat ezeli ve ebedi bir meleğin yüce emrinden kaynaklanmıştı.

Sonra ateş, sülfür ve asvalt bu insanların üzerine atılacak ve ateş ve kör edici bir sis bu alemlerin üzerine çökecek. Aydınlatıcıların güçlerinin gözleri karacak ve bu günlerde alemler onları görmeyecekler. Ve yüce Işık bulutları incek ve yüce alemlerden onların üzerine diğer Işık bulutları incek.

Abrasax, Sablo ve Gamaliel incek ve bu adamları ateş ve gazabın dışına çıkaracaklar. Onları meleklerin ve (kötü) güçlerin hakimiyet sahalarının ötesine götürecektir, onları kurtaracak ve onlara hayatın sonsuz yüceliğini verecekler. Onlar alemlerin gücünü alacaklar. /76/ (Sonsuz alem), kutsal melekler, alemler (ve o yüce ışıkların mekanı olan yerdir). İnsanlar bu melekler gibi olacaklar; zira onlar onlara yabancı değildiler. Onlar ölümsüz nesil içerisinde çalışırlar.

Bir kez daha, üçüncü kez, bilginin Aydınlatıcısı (Illuminator) Nuh'un

soyuna ve Hamî ve Yafet'in oğullarına bir şey bırakabilmek, kendisi için meyva taşıyan ağaçlar bırakabilmek için büyük azametle geçecek. O, onların ruhlarını ölümlü günlerden kurtaracak. Çünkü ölü yeryüzünden kaynaklanan bütün hayat ölümün otoritesi altında olacak. Ancak kalplerinde ezeli ve ebedî Tanrının bilgisini bulunduranlar yok olmayacaklar. Zira onlar ruhu bu aynı krallıktan almadılar; fakat ezeli ve ebedî meleklerin birinden aldılar. (Ve bilginin) Aydınlatıcısı, yeryüzünün güçlerini ve onların yöneticilerini reddetmek için (derhal) ölü (yeryüzüne gelecek, onu) Şit'in (ismiyle mühürleyecek) /77/ ve (çeşitli) işaretler ve harikuladeliğler gösterecek.

Sonra (kötü) güçlerin Tanrısı zor duruma düşecek ve şöyle diyecek: "Bizden daha yüce olan bu adamın gücü nedir?" Sonra o, bu adama karşı büyük bir öfke duyacak. Ve yücelik geçecek ve kendisi için seçtiği kutsal mekanlara yerleşecek. (Kötü) güçler gözleriyle onu görmeyecekler. Onlar Aydınlatıcıyı da görmeyecekler. Sonra onlar, kendisine kutsal ruh inen adamın cesedini cezalandıracaklar. Sonra melekler ve güçlerle ilgili tüm nesiller ismi bir hile olarak görecekle ve şöyle diyecekler: "O (hile) nereden geldi?" veya "Tüm güçlerin algılamada başarısızlığa düştüğü bu yalan sözler nereden geldi?"

Sonra birinci krallık onunla ilgili şöyle der:

O [...]dan geldi. /78/ Bir ruh semaya [...]

O semada beslenip büyütüldü.

Bir olanun azametini ve gücünü aldı. O annesinin göğsüne geldi.

Ve böylece o suya geldi.

Ve ikinci krallık onunla ilgili şöyle söyler:

O büyük bir peygamberden geldi. Ve bir kuş geldi, doğan çocuğu aldı ve onu yüksek bir dağa götürdü.

Ve o, cennet kuşu tarafından beslenip büyütüldü. Orada bir melek belirdi ve ona şöyle dedi: "Kalk! Tanrı sana azamet bahşetti".

O, azameti ve gücü aldı.

Ve böylece suya geldi.

Üçüncü krallık onunla ilgili şöyle der:

O bir bakire rahimden geldi. O, o ve annesi, şehrinin dışına atıldı. O bir çöle götürüldü.

O orada beslenip büyütüldü.

O geldi ve azamet ve gücü aldı.

Ve böylece suya geldi.

(Dördüncü) krallık (onunla ilgili) şöyle der:

O (bir bakireden) geldi. Süleyman, /79/ -o, Phersalo, Sauel ve gönderdiği orduları- o bakireyi (araştırdı). Süleyman kendisi bakireyi aramak için kendi ifritler ordusunu gönderdi. Ve onlar aradıkları kişiyi değil, fakat kendilerine verilen bakireyi buldular. Onların gidip getirdikleri oydu. Süleyman onu aldı. Bakire hamile kaldı ve orada çocuğu doğurdu.

O, çocuğu bir çöl kenarında besleyip büyüttü. O büyütüldüğünde, kendisinden meydana gelmiş olduğu nesilden azamet ve güç aldı.

Ve böylece suya geldi.

Ve beşinci krallık onunla ilgili şöyle der:

O, semadan (düşen) bir nutfeden geldi. O denize atıldı. Uçurum onu aldı, onu doğurdu ve onu semaya götürdü.

O azamet ve güç aldı.

Ve böylece (suya) geldi.

Ve altıncı krallık (şöyle) der:

Çiçek (toplamak) için /80/ aşağıdaki aleme bir [...]. O çiçeklerin ihtirasından hamile kaldı. Orada onu doğurdu.

Çiçek bahçesinin melekleri onu besleyip büyüttüler.

O, orada azamet ve güç aldı.

Ve böylece suya geldi.

Ve yedinci krallık onunla ilgili şöyle der:

O bir nutfedir (damladır). O cennetten yeryüzüne geldi. Canavarlar onu mağaralara götürdüler. O bir çocuk oldu. Ona bir ruh geldi ve onu, nutfenin gelmiş olduğu yere, yükseğe götürdü.

O orada azamet ve güç aldı.

Ve böylece suya geldi.

Ve sekizinci krallık onunla ilgili şöyle der:

Bir bulut yeryüzüne indi ve bir kayayı kapladı. O, ondan geldi. Bulutun üzerindeki melekler onu besleyip büyüttüler.

O (orada) azamet (ve) güç (aldı).

Ve (böylece suya) geldi. /81/

Ve (dokuzuncu) krallık onunla ilgili şöyle der:

Dokuz Pierides'ten biri ayrıldı. O yüksek bir dağa geldi ve orada oturarak bir müddet geçirdi. Öyle ki çift cinsiyetli olmak için yalnız kendi kendisine arzu duydu. O arzusunu tamamladı ve kendi arzusundan hamile kaldı. (Böylelikle) o doğdu.

Arzunun üzerindeki melekler onu besleyip büyüttüler.

Ve o, orada azamet ve güç aldı.

Ve böylece suya geldi.

Onuncu krallık onunla ilgili şöyle der:

Tanrısı bir arzu bulutunu sevdi. Kendi elinde onu oluşturdu ve kendisinden uzakta olan buluta nutfeye attı. Ve o doğdu.

O orada azamet ve güç aldı.

Ve böylece suya geldi.

Ve onbirinci krallık şöyle der:

Baba kendi kızına arzu duydu. O, kendi babasından hamile kaldı. O [...] çölde bir /82/ mezara attı.

Melek onu orada besleyip büyüttü.

Ve o böylece suya geldi.

Onikinci krallık onunla ilgili şöyle der:

O iki aydınlatıcıdan geldi.

Orada beslenip büyütüldü.

O azamet ve güç aldı.

Ve böylece suya geldi.

Ve onüçüncü krallık onunla ilgili şöyle der:

Yöneticilerinin her doğumu bir sözdür.

Ve onun sözü orada bir emir aldı.

O azamet ve güç aldı.

Ve o böylece bu güçlerin arzusunun tatmin edilebilmesi için suya geldi.

Fakat üzerlerinde bir kral olmayan nesil onunla ilgili şöyle der: Tanrı onu bütün alemlerden seçti. O, gerçek kirlenmemiş birinin (Tanrının) bilgisinin kendisinde oluşmasına neden oldu. O şöyle dedi: "(Yüce) Aydınlatıcı yabancı bir havadan, yüce bir alemde çıktı.(Ve o), /83/ bütün alemleri aydınlatsınlar diye kendisi için seçtiği insanların neslini aydınlattı".

Sonra (kurtarıncının) ismini suda alacak olan nesil ve onlarla ilgili olanların hepsi, güce karşı mücadele edecekler. Ve bir karanlık bulut onların üzerine inecek.

Sonra halklar yüksek sesle şöyle diyerek feryad edecekler: "Kutsî olan bu insanların ruhlarıdır; zira onlar Tanrıyı gerçek bir bilgiyle tanıdılar. Onlar ebediyen yaşayacaklar. Zira onlar meleklerle birlikte, arzuları tarafından dumura uğratılmadılar. Onlar (kötü) güçlerin işlerini de yapmadılar. Fakat onlar ateş ve kandan çıkan ışık gibi, Tanrı'nın bilgisiyle onun huzurunda durdular.

Fakat biz düşüncesizce (kötü) güçlerin her işini yaptık. Vazifelerimizi ihlal etme konusunda öğündük. Onun işleri [...] sonsuz olduğu için /84/ (Gerçekliğin Tanrısına) karşı çıktık. Bunlar ruhlarımıza karşıdır. Çünkü şimdi biz ruhlarımızın ölümü tadacağını anladık".

Sonra onlara şöyle diyen bir ses geldi: "Kutsal Vaftizin ve Hayat Suyunun üzerinde olan Michev, Michar ve Mnesinus, niçin uygunsuz sesler, kendilerine hukukun hakim olmadığı diller ve kan ve yanlış hareketlerle dolu olan ruhlarla Hayat sahibi olan Tanrıya karşı ağlayıp haykırıyorsunuz? Siz gerçeğe ait olmayan işlerle dolusunuz. Sizin yolunuz eğlence ve zevk sefa doludur. Siz Hayat Suyunu kirlettiniz ve onu kendilerine hizmet etmek için, ellerine verildiğiniz (hakimiyetleri altına girdiğiniz) güçlerin arzuları içerisine sürüklediniz. Ve sizin düşünceniz, (sizin ve bu güçlerin) arzularını (dinlemedikleri için) cezalandırdığınız şu insanlarınki gibi değildir. [...] /85/ Onların meyvası solmaz. Onlar yüce alemlere kadar tanınacaklar; zira onların muhafaza ettikleri alemlerin Tanrısının sözleri kitaba işlenmiş değildi, onlar yazılmış da değildi. Fakat melekût alemleri varlıkları insan neslinin

tamamının tanımayacağı kişileri getirecekler. Zira onlar doğruluk kayası üzerindeki bir yüksek dağ üzerinde olacaklar. Bu nedenle onlar "Ölümsüzlük ve Gerçeğin Sözlere" diye adlandırılacaklar. Bunlar bilginin hikmetinde ve meleklerin öğretisinde sonsuz yüce Tanrıyı ebediyen tanurlar; zira o (Tanrı) her şeyi bilir".

Bunlar Adem'in oğlu Şit'e bildirdiği ve onun (Şit'in) bunları kendi nesline öğrettiği vahiylerdir. Bu, Adem'in Şit'e verdiği, Adem'in gizli bilgisidir. (Bu), kutsal nesil Yeseus, Mazareus (Yesse)dekeus ve (Hayat) Suyu'ndan gelen, sözden doğan ve ölümsüz olan Aydınlatıcılar vasıtasıyla ezeli ve ebedi bilgiyi bilenlerin vaftizidir.

Adem'in vahyi.